

**อาชญากรรมคอมพิวเตอร์:
ศึกษาเฉพาะกรณีการฟิชซึ่งที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงประชาชน**

**COMPUTER CRIME: A STUDY SPECIFICALLY ON PHISHING CASES
RELATED TO DEFRAUDING THE PUBLIC**

รณกร วาพันธุ์¹
อาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธุ์²

บทคัดย่อ

อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ในปัจจุบันนี้มีพื้นฐานมาจากก่ออาชญากรรมแบบเดิมซึ่งมีความร้ายแรงและรวดเร็วมากขึ้น โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ในปัจจุบันนี้มีความหลากหลายและรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการฟิชซึ่ง (phishing) ที่ก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างแก่ทุกภาคส่วน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากกฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบันที่แม้จะมีการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ให้มีความชัดเจนและทันสมัยมากยิ่งขึ้น แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษและปัญหาอัตราโทษที่ค่อนข้างต่ำ อันเป็นสิ่งที่น่ากังวลใจให้ผู้กระทำความผิดตัดสินใจกระทำความผิดเนื่องจากเห็นว่าการหลบหนีคดีมีความเสี่ยงต่ำกว่าต้นทุนคดีความ อีกทั้งในปัจจุบันยังไม่ปรากฏถึงการบัญญัติมาตรการทางกฎหมายใดที่จะสามารถนำมาบังคับใช้ได้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับฟิชซึ่งได้อย่างเฉพาะเจาะจง

จากการศึกษาพบว่ากฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศสหรัฐอเมริกาในส่วนของ รัฐเทนเนสซี, รัฐนิวยอร์ก, รัฐยูทาห์, รัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่าในส่วนของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประเทศที่ถือได้ว่าใช้กฎหมายในระบบเดียวกับระบบกฎหมายของประเทศไทยนั้น ได้บัญญัติเพิ่มเติมฐานความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา โดยบัญญัติให้การกระทำต่อระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยตรงนั้นถือเป็นความผิดพิเศษที่แยกออกจากการกระทำความผิดโดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดที่สามารถนำฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญาที่มีอยู่แต่เดิมมาบังคับใช้ได้ และสำหรับใน

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

² ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ส่วนของรัฐนิวยอร์ก, รัฐยูทาห์ และรัฐแคลิฟอร์เนีย และรัฐเทนเนสซี นั้นได้บัญญัติฐานความผิดฟิชชิงขึ้นมาเป็นการเฉพาะ

ด้วยเหตุนี้เอง ประเทศไทยในปัจจุบันจึงควรแก้ไขและปรับปรุงเพิ่มเติมบทบัญญัติให้มีความครอบคลุมถึงลักษณะในการกระทำความผิดมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้เขียนยังเห็นควรเพิ่มโทษจำคุกแก่ผู้ที่กระทำความผิดฐานฟิชชิงเพื่อเป็นการรักษาระดับต้นทุนของการกระทำความผิดให้สัมพันธ์กับโทษที่จะได้รับเหตุเพราะการฟิชชิงนั้นมิได้ส่งผลกระทบแค่เฉพาะตัวผู้เสียหายเพียงเท่านั้นแต่ยังรวมถึง บุคคลที่โดนผู้กระทำความผิดแอบอ้าง ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐก็ได้รับผลกระทบจากการฟิชชิง ฉะนั้นจึงควรบัญญัติปรับปรุงและเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ให้ครอบคลุมถึงลักษณะของการกระทำความผิดฐานฟิชชิง และเพิ่มเงื่อนไขในเรื่องการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damage) มาบังคับใช้กับกรณีการฟิชชิงที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงประชาชน เพื่อเป็นการป้องปรามการกระทำความผิดที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต³ เพื่อให้ผู้เสียหายจากการฟิชชิงทุกรูปแบบได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย และผู้กระทำความผิดฐานฟิชชิงนั้นได้รับโทษอย่างเหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำต่อไป.

ABSTRACT

Computer crime in the present day is rooted in traditional criminal activities, becoming increasingly severe and rapid through the utilization of technology as a tool for wrongdoing. Contemporary computer crimes are diverse and more severe, particularly with phishing, which has wide-ranging impacts across all sectors. Despite amendments and updates to Thailand's laws, such as the Computer Crime Act (Version 2) B.E. 2560, to make them clearer and more contemporary, there are still limitations in apprehending and penalizing offenders, and the punishment rates remain relatively low. This encourages offenders to engage in criminal activities, seeing the anticipated benefits outweighing the expected costs. Additionally, specific legal measures to address phishing offenses have yet to be enacted.

A study of the laws in Germany, France, and the United States, particularly in the states of Tennessee, New York, Utah, and California, reveals additional provisions regarding computer-related offenses. These countries' legal systems closely resemble that of Thailand's, with additional provisions addressing computer and computer data offenses separately from general criminal offenses. However,

³ ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม, “หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา” ภายใต้โครงการสนับสนุนสารสนเทศเพื่อการทำงานของสมาชิกรัฐสภา (พิมพ์ครั้งที่ 1 สถาบันพระปกเกล้า 2564) 79-80.

specific legislation targeting phishing offenses is only present in the states of New York, Utah, California, and Tennessee.

Therefore, Thailand should consider amending and further enhancing legislation to encompass a broader range of criminal activities. Additionally, stricter penalties, including imprisonment, should be imposed on phishing offenders to ensure that the costs of committing offenses are proportionate to the anticipated benefits. Phishing not only impacts individual victims but also affects internet service providers and government agencies. Thus, amendments to the Computer Crime Act B.E. 2550, including amendments covering the nature of phishing offenses and the imposition of punitive damages, should be enforced to protect victims of phishing and appropriately penalize offenders for their actions.

1. บทนำ

อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ในปัจจุบันนี้มีพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนามาจากการก่ออาชญากรรมแบบเดิมโดยมีความร้ายแรง และสะดวกรวดเร็วแบบเนี่ยนมากขึ้นกว่าเดิม โดยอาศัยการพัฒนาที่รวดเร็วของเทคโนโลยีในปัจจุบันเป็นเครื่องมือในการก่ออาชญากรรม อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ในปัจจุบันนี้มีความหลากหลายมากขึ้นและยังทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะรูปแบบการก่ออาชญากรรมผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต(ไซเบอร์) หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นอาชญากรรมไซเบอร์ คำว่า “อาชญากรรมไซเบอร์” ในปัจจุบันยังไม่มีนิยามที่เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ หากแต่อาจแยกลักษณะร่วมกันได้ เช่น เหตุเกิดในพื้นที่ไซเบอร์หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ลักษณะการกระทำ ผลของการกระทำ ผู้กระทำ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ อุปกรณ์เครื่องมือหรือวิธีการ เป็นต้น และอาจจะกล่าวได้ว่าอาชญากรรมไซเบอร์เป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั่นเอง อาชญากรรมไซเบอร์ในปัจจุบันนี้มีหลากหลายและทวีความรุนแรงมากขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ในรูปแบบ ฟิชชิงสแกม (phishing Scam) ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาอย่างยิ่งในประเทศไทย

ฟิชชิงสแกม (Phishing Scam) คือ การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต โดยผู้กระทำความผิดจะหลอกให้ผู้ใช้เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว เช่น รหัสผ่าน รายละเอียดบัญชีธนาคาร หรือหมายเลขบัตรเครดิตซึ่งโดยทั่วไปการหลอกลวงด้วยวิธีการฟิชชิงมักจะเกี่ยวข้องกับการส่งอีเมลปลอมไปยังผู้ใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลและใช้งานในภายหลัง อีเมลเหล่านี้มักจะคล้ายกับการสื่อสารอย่างเป็นทางการจากบริษัทที่ถูกกฎหมาย แต่มีลิงก์ที่นำไปสู่เว็บไซต์ปลอมที่ผู้โจมตีควบคุม ฟิชชิงเป็นอาชญากรรมทางไซเบอร์ประเภทหนึ่งที่พบได้บ่อยที่สุด และส่งผลกระทบต่อผู้คนนับล้านทั่วโลก มีสาเหตุหลายประการที่ทำให้บางคนอาจตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงแบบฟิชชิง ฟิชชิงเป็นอาชญากรรมทางอินเทอร์เน็ตที่ผู้โจมตีส่งอีเมล

หลอกลวงไปยังผู้คนที่พยายามให้พวกเขาเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล อีเมลฟิชชิงนั้นสั้น ส่งจากบัญชีปลอม และโดยทั่วไปแล้วจะขอข้อมูลส่วนบุคคลที่ละเอียดอ่อน เช่น ชื่อผู้ใช้ รหัสผ่าน รายละเอียดบัตรเครดิต หรือรายละเอียดบัญชีธนาคาร การหลอกลวงแบบฟิชชิงได้รับความนิยมอย่างมากเนื่องจากผู้โจมตีใช้ความพยายามเพียงเล็กน้อย นักต้มตุ๋นเพียงแค่อ้างอิงอีเมลและขอให้ใครสักคนตกเป็นเหยื่อ การหลอกลวงเหล่านี้สามารถทำได้มากหากทำงานได้ดีพอ ฟิชชิงเป็นการหลอกลวงประเภทหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อขโมยข้อมูลส่วนบุคคลจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่สงสัย โดยทั่วไปจะดำเนินการโดยใช้อีเมลหรือการส่งข้อความ

จากการศึกษาพบว่าทั้งในกฎหมายหลักอย่างกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ไม่มีบทบัญญัติที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการกระทำในลักษณะที่เป็นการ ฟิชชิง ซึ่งผลจากการที่ไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดไว้ถึงวิธีการหรือลักษณะของการกระทำความผิดเช่นนี้ไว้เป็นการเฉพาะก็ส่งผลทำให้ไม่มีการกำหนดมาตรการที่จะถูกนำมาใช้จัดการกับการกระทำความผิดในลักษณะ ฟิชชิง อย่างเหมาะสม และผลจากการที่ไม่มีการบัญญัติถึงลักษณะของการกระทำในลักษณะฟิชชิงที่ชัดเจนมากพอจึงทำให้เกิดปัญหาในการตีความบทบัญญัติซึ่งส่งผลทำให้ไม่สามารถนำกฎหมายมาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการก่ออาชญากรรมคอมพิวเตอร์

เพื่อประโยชน์ในการศึกษาผู้เขียนจะได้กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีในการกำหนดความรับผิดทางอาญา และแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการฟิชชิง ซึ่งรวมไปถึงหลักการทั่วไปเกี่ยวกับอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และรูปแบบการก่ออาชญากรรมด้วยวิธีการฟิชชิง รวมทั้งความหมายของอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และการก่ออาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ด้วยวิธีการฟิชชิง พัฒนาการ รูปแบบและลักษณะในการกระทำความผิดซึ่งจะได้กล่าวถึงตามลำดับต่อไป

2.1 แนวคิดและทฤษฎีในการกำหนดความผิดทางอาญา

แนวคิดในการกำหนดความรับผิดทางอาญา คือ แนวคิดที่ถูกนำมาใช้พิจารณาว่าการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดของคนในสังคมที่ควรจะเป็นความผิด โดยอาศัยการบัญญัติกฎหมายอาญาให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานทางศีลธรรมของคนในสังคมมาเป็นตัวกำหนดว่าการกระทำใดเป็นความผิด อย่างการกระทำความผิดร้ายแรงที่ผู้คนในสังคมต่างก็รับรู้ได้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด อาทิ การฆ่าคน การลักขโมย แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตีบวงการกระทำที่ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมอย่างการคบชู้ การดื่มสุรา การพูดโกหก หรือการกระทำใดๆก็แล้วแต่ที่ไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมหรือต่อบุคคลอื่น แม้จะผิดศีลธรรมแต่ก็ไม่ถือว่าเป็นความผิดในทางกฎหมาย

จากการศึกษาพบว่าในการพิจารณาว่าการกระทำในลักษณะใดควรจะถูกกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญาความผิดทางอาญาสามารถพิจารณาได้โดยอ้างอิงจากแนวคิดการพิจารณาการกระทำอันเป็นความผิดทางอาญาของ Prof. Claus Roxin ซึ่งได้แบ่งแนวคิดดังกล่าวเป็น ๒ ส่วน⁴ กล่าวคือ ในส่วนแรกกฎหมายอาญาถือเป็นเรื่องของการคุ้มครองนิติสมบัติ และในประการที่สองคือกฎหมายอาญาถือเป็นวิถีทางสุดท้าย ดังนี้

กฎหมายอาญาถือเป็นเรื่องของการคุ้มครองนิติสมบัติ คือ การตั้งคำถามถึงลักษณะของการกระทำ ความผิดทางอาญาว่าต้องมีคุณสมบัติอย่างไรรัฐจึงจะมีความชอบธรรมในการกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดอาญา ปัญหาจึงมีอยู่ว่าอะไรคือ สิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองเหตุเพราะความผิดทางอาญาแต่ละฐานมีสิ่งที่กฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองแตกต่างกันออกไปสิ่งนั้นคือ นิติสมบัติ หรือคุณธรรมทางกฎหมาย เช่น ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย สิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองคือ ความปลอดภัยของร่างกาย เป็นต้น

กฎหมายอาญาถือเป็นวิถีทางสุดท้าย คือ กฎหมายอาญาจะถูกนำมาใช้ก็ต่อเมื่อไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะสามารถนำมาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอจะนำมาบังคับใช้กับการกระทำ ความผิดได้ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางแพ่ง หรือมาตรการทางปกครองก็ตาม ด้วยเหตุนี้เองการบังคับใช้โทษทางอาญาจึงได้ชื่อว่าเป็นมาตรการสุดท้ายของนโยบายในทางสังคม โดยหลักการดังกล่าวมีแนวคิดมาจากหลักความได้สัดส่วน ซึ่งถือเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งที่ได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ หากรัฐมีตัวเลือกอย่างอื่นในการนำมาตรการต่างๆ ที่มีความรุนแรงน้อยกว่าการบังคับใช้มาตรการทางอาญา ซึ่งสามารถนำมาบังคับใช้ให้เป็นผลร้ายต่อตัวผู้กระทำความผิด แล้วได้ผลในการคุ้มครองนิติสมบัติที่เท่ากันเมื่อเทียบกับการบังคับใช้มาตรการทางอาญา และด้วยเหตุนี้เองการบังคับใช้มาตรการทางอาญาจึงมิใช่สิ่งที่จำเป็นเสมอไป หากสามารถนำมาตรการอื่นที่ได้ผลเหมือนกันแต่ที่ระดับความรุนแรงน้อยกว่ามาบังคับใช้ได้

⁴ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, ‘หลักเกณฑ์การกำหนดความผิดทางอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ’(2564) 77 นิติสารบัณฑิตศึกษา 128.

หลักความชอบด้วยกฎหมายหรือ“หลักประกันทางอาญา”⁵ มีที่มาจากสุภาษิตในภาษาละตินที่ว่า “Nullum crimen, nulla poena sine lege”หรือในภาษาอังกฤษคือ “No crime nor punishment without law” ซึ่งหมายความว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” โดยสุภาษิตนี้เองถือได้ว่าเป็นหลักสำคัญในการตีความและบังคับใช้กฎหมายอาญา เนื่องจากกฎหมายอาญานั้นบัญญัติขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดความประพฤติของคนในสังคม หากละเมิดจะต้องถูกลงโทษและถูกคนในสังคมมองว่าเป็นผู้กระทำความผิดด้วยเหตุนี้เองในการตีความและบังคับใช้กฎหมายอาญาจึงต้องตีความตามตัวอักษรห้ามมิให้เทียบเคียงกฎหมายอื่น

อย่างไรก็ดีในการตีความกฎหมายอาญาจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ตามสุภาษิตละตินดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่า Anselm von Feuerbach ได้มีการวางหลักเกณฑ์ที่ซึ่งถือได้ว่าเป็น “หลักประกันในกฎหมายอาญา” ไว้ในหนังสือกฎหมายของเขาที่เขียนขึ้นในปี ค.ศ.1801 ซึ่งได้วางหลักไว้ 3 ประการ ดังนี้⁶ ประการแรกในการลงโทษต้องมีกฎหมายกำหนดให้ลงโทษได้ (nulla poena sine lege) ประการที่สองการลงโทษต้องขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่กระทำ (nulla poena sine Crimine) และประการสุดท้ายโทษที่จะลงต้องเป็นไปตามกฎหมายกำหนด (Nullum Crime sine poena legali)

หลักการกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับความผิด คือ หลักการพื้นฐานภายใต้หลักนิติธรรม (Rule of Law) ที่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐต้องการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการคุ้มครองสังคมก็จะต้องนำหลักความได้สัดส่วนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาออกมาตรการทางกฎหมายต่างๆ เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการใช้อำนาจของรัฐกับเสรีภาพของประชาชน เพราะถือว่าการออกมาตรการทางกฎหมายใดๆก็ตามของภาครัฐจะเป็นผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วยเหตุนี้เองรัฐจึงต้องพิจารณาถึงความได้สัดส่วนในการออกมาตรการทางกฎหมายต่างๆโดยคำนึงถึงความ

⁵ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, ‘หลักความชอบด้วยกฎหมายในกฎหมายอาญา (PRINCIPLE DE LA LEGALITE CRIMINELLE)’ ใน รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2536) 11.

⁶ คณิต ฌ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 7, วิญญูชน 2563) 89.

⁷ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, “ทฤษฎีอาญา ทฤษฎีโทษ และกระบวนการขึ้นพื้นฐาน”(พิมพ์ครั้งที่ 4 วิญญูชน 2562) 49-50.

เหมาะสมและความจำเป็นเป็นหลัก ทั้งยังต้องคำนึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน ว่าคุ้มค่าหรือไม่ในการออกมาตรการทางกฎหมายนั้นๆ⁸

2.2 แนวทางการกำหนดความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ในกฎหมายไทย

ในการบัญญัติกฎหมายสำหรับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์หรืออาชญากรรมทางเทคโนโลยีนั้นมีแนวทางในการบัญญัติกฎหมายอยู่สองแนวทาง⁹ แนวทางแรกคือการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้บังคับโดยเฉพาะกล่าวคือเป็นการกำหนดฐานความผิดเฉพาะเกี่ยวกับอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้มีการกำหนดกฎหมายเฉพาะในระดับรัฐบาลกลาง (CFAA) ต่อมาในส่วนของ แนวทางที่สองคือการนำฐานความผิดที่มีอยู่แล้วในกฎหมายเดิมอันมิได้บัญญัติมาเพื่อใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มาปรับใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เช่น ประเทศจีนก่อนการแก้ไขกฎหมายอาญาในปี ค.ศ.1997 ที่ได้มีการนำฐานความผิดทางอาญามาปรับใช้กับฐานความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

สำหรับในประเทศไทยก่อนที่จะมีการบัญญัติ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 นั้นได้มีการนำฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญามาปรับใช้ในฐานะความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์โดยอาศัยการพิจารณาจากเจตนาในการกระทำความผิดหรือลักษณะในการกระทำความผิดอื่นๆ ประกอบการพิจารณาซึ่งการนำแนวทางนี้มาปรับใช้นั้นก่อให้เกิดข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายอยู่หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องข้อจำกัดขององค์ประกอบความผิดที่กำหนดไว้ไม่ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ อีกทั้งฐานความผิดในกฎหมายเดิมนั้นไม่สามารถนำมาปรับใช้กับฐานความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ได้ เช่น โจทย์ฟ้องจำเลยฐานลักทรัพย์จากการขโมยข้อมูลคอมพิวเตอร์ แต่ศาลตัดสินว่าข้อมูลคอมพิวเตอร์ไม่ถือเป็นทรัพย์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 5161/2547)¹⁰ และจากสภาพปัญหาการก่ออาชญากรรมคอมพิวเตอร์ที่มีการพัฒนารูปแบบอยู่ตลอดเวลาและได้รับความนิยมาจากอาชญากรอย่างแพร่หลายนี้เองทำให้ในหลายๆประเทศพัฒนากฎหมายไปสู่การกำหนดให้อาชญากรรมคอมพิวเตอร์เป็นความผิดเฉพาะ สำหรับในประเทศไทยนั้นได้เลือกที่จะกำหนดการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ให้เป็นความผิดเฉพาะโดยกำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.

⁸ กิตติมา แก้วนะรา, ‘หลักความได้สัดส่วนกับการกำหนดโทษทางอาญาที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดให้โทษ: ศึกษากฎหมายอาญา’ (2559) 125 วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 128.

⁹ ฌานธิป ทองรวีวงศ์, ‘กฎหมายความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เล่ม 1’ (พิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักพิมพ์นิติธรรม 2563) 74.

¹⁰ ดู คำพิพากษาฎีกาที่ 5161/2547

2550 ซึ่งอ้างอิงฐานความผิดมาจากอนุสัญญาว่าด้วยอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ของสภายุโรป และกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ เป็นต้น

3. มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฟิชชิงในต่างประเทศ

3.1 รัฐแคลิฟอร์เนีย

มลรัฐแคลิฟอร์เนียถือได้ว่าเป็นมลรัฐแรกที่มีการบัญญัติกฎหมายต่อต้านฟิชชิงขึ้นมาใช้อย่างจริงจังโดยกฎหมายดังกล่าว คือ California Codes Business and Professions Code Chapter 33 – Anti Phishing Act of 2005 มาตรา 22948.2¹¹ โดยกฎหมายดังกล่าวนี้กำหนดให้ความผิดฐานฟิชชิงเป็นความผิดตั้งแต่ขั้นตอนของการหลอกลวงเหยื่อเพื่อให้ได้ไปซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้ในการยืนยันตัวตน โดยไม่จำเป็นว่าข้อมูลดังกล่าวจะต้องถูกนำไปใช้ประโยชน์ กล่าวคือในบทบัญญัตินี้นั้นกำหนดให้การหลอกลวงเพื่อให้ได้ไปซึ่งข้อมูลยืนยันตัวตนส่วนบุคคลเป็นความผิด เนื่องจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย คือ เพื่อต้องการที่จะคุ้มครองป้องกันข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางการเงินซึ่งรวมไปถึงรหัสผ่านที่ใช้ในการเข้าถึงบัญชีส่วนบุคคลหรือธุรกรรมอื่นๆ

3.2 รัฐนิวยอร์ก

ก่อนปี 2006 กฎหมายภายในรัฐนิวยอร์กนั้นไม่ได้มีการบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการส่งจดหมายสแปมเมล หรือฟิชชิงโดยตรง แต่ไม่ว่าอย่างตามเนื่องจากผลกระทบร้ายแรงที่เกิดขึ้นจากการก่ออาชญากรรมประเภทนี้ที่เพิ่มมากขึ้นจึงเป็นเหตุให้ในปี 2006 รัฐนิวยอร์กได้ออกกฎหมายต่อต้านฟิชชิง¹² ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายธุรกิจทั่วไปแห่งรัฐนิวยอร์ก (New York General Business) ซึ่งกำหนดไว้ใน Article 26 – Anti Phishing Act of 2006.¹³ มาตรา 390-B¹⁴ โดยกฎหมายดังกล่าวนี้กำหนดให้การใช้อีเมลหรือช่องทางสื่อสารในอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการหลอกลวงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ระบุตัวบุคคล เช่น หมายเลขประกันสังคม หมายเลขบัญชีธนาคาร หรือหมายเลขบัตรเครดิต เป็นความผิด

3.3 รัฐเทนเนสซี

¹¹ CA Bus & Prof Code § 22948.2 (2022)

¹² See 2006 Session Laws of New York, Chapter 64 (A 8025-C).

¹³ N.Y. General Business Law, Article 26 (§ 390-B).

¹⁴ NY Gen Bus Law § 390-B (2022)

รัฐเทนเนสซีถือได้ว่าเป็นรัฐที่มีการบัญญัติกฎหมายต่อฟิชชิงขึ้นมาใช้อย่างจริงจังโดยบัญญัติไว้ใน Tennessee Code, Title 47, Chapter 18 - CONSUMER PROTECTION Part 52 ANTI - PHISHING ACT OF 2006 มาตรา 47-18-2503¹⁵ เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อใช้ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการฟิชชิง สำหรับบุคคลใดก็ตามที่กระทำการหลอกลวงหรือทำให้เข้าใจผิดเพื่อแสดงตนเป็นผู้แทนหรือบุคคลอื่นโดยปราศจากความยินยอมจากบุคคลดังกล่าวผ่านทางอินเทอร์เน็ต การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ซึ่งรวมไปถึงการติดต่อสื่อสารในช่องทางอื่นเพื่อร้องขอหรือกระทำความด้วยประการใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคล

3.4 รัฐยูทาห์

รัฐยูทาห์ถือได้ว่าเป็นรัฐที่มีการบัญญัติกฎหมายต่อต้านฟิชชิงและฟาร์มมิงขึ้นมาใช้อย่างจริงจังโดยบัญญัติไว้ใน Utah Code, Title 13 - Commerce and Trade, Chapter 40 - Utah E-Commerce Integrity Act, Part 2 - Phishing and Pharming มาตรา 13-40-201¹⁶ เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อใช้ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการฟิชชิงและฟาร์มมิง สำหรับบุคคลใดก็ตามที่กระทำการหลอกลวงหรือทำให้เข้าใจผิดเพื่อแสดงตนเป็นผู้แทนทางธุรกิจโดยปราศจากความยินยอมจากเจ้าของธุรกิจดังกล่าวผ่านทางอินเทอร์เน็ต เพื่อร้องขอหรือกระทำความด้วยประการใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคล

3.5 สหพันธรัฐเยอรมนี

สหพันธรัฐเยอรมนีได้บัญญัติฐานความผิดที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาร่วมกับฐานความผิดที่มีอยู่แต่เดิมไว้ในหมวดความผิดเดียวกัน โดยมีบทบัญญัติสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการ ฟิชชิง ดังนี้

1. มาตรา 202b¹⁷ ความผิดฐานจารกรรมข้อมูล
2. มาตรา 202c¹⁸ ความผิดฐานเตรียมการจารกรรมข้อมูล

¹⁵ Tenn. Code § 47-18-5203.

¹⁶ UT Code § 13-40-201.

¹⁷ Section 202b StGB.

¹⁸ Section 202c StGB.

3. มาตรา 263a¹⁹ ความผิดฐานถือโง่งทางคอมพิวเตอร์

4. มาตรา 269²⁰ ความผิดฐานปลอมแปลงข้อมูลคอมพิวเตอร์

3.6 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

กฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสในปัจจุบันนั้น ยังมิได้มีการบัญญัติให้การฟิชชิ่งนั้นเป็นความผิดเฉพาะ อย่างไรก็ตามการบังคับใช้กฎหมายเพื่อเอาผิดกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการฟิชชิ่งนั้นสามารถนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญามาใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการฟิชชิ่ง โดยมีบทบัญญัติที่สำคัญ ดังนี้

1. มาตรา 323-1²¹ ความผิดฐานเข้าถึงระบบการประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติโดยมิชอบ

2. มาตรา 226-18²² ความผิดฐานรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ

3. มาตรา 226-4-1²³ ความผิดฐานเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลโดยเจตนารบกวนความสงบสุขของผู้อื่น

4. มาตรา 313-1²⁴ ความผิดฐานแสดงตนเป็นบุคคลอื่นโดยเจตนาหลอกลวง หรือทำให้สำคัญผิด เพื่อให้บุคคลอื่น ส่งเงิน หลักทรัพย์ หรือทรัพย์สิน

5. มาตรา 323-3²⁵ ความผิดฐานแนะนำการเข้าสู่ประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติโดยมิชอบ

4. วิเคราะห์แนวทางการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับฟิชชิ่งที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

¹⁹ Section 263a StGb.

²⁰ Section 269 StGb.

²¹ Le Code pénal Article 323-1.

²² Le Code pénal Article 226-18.

²³ Le Code pénal, Article 226-4-1.

²⁴ Le Code pénal, Article 313-1.

²⁵ Le Code pénal, Article 323-3.

สำหรับในส่วนของบทบัญญัติในประเทศไทยนั้นบัญญัติให้การนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลปลอมหรือบิดเบือนหรือข้อมูลอันเป็นเท็จไม่ว่าจะทั้งหมดหรือแต่บางส่วน โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน โดยเจตนาทุจริตหรือหลอกลวง เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560. มาตรา 14(1) ซึ่งหากพิจารณาจากองค์ประกอบความผิดของมาตรานี้จะเห็นได้ว่าในส่วน of เจตนาในมาตรานี้จะสะท้อนให้เห็นถึงเจตนาในการฉ้อโกง กล่าวคือ ในการกระทำความผิดตามมาตรานี้ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนา "โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง" ซึ่งคำว่าโดยทุจริต ตามประมวลกฎหมายอาญา หมายความว่า "เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น" ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงเจตนาในการเอาผิดกับการกระทำที่มุ่งต่อประโยชน์ทางทรัพย์สิน แม้มีได้บัญญัติในเรื่องการกระทำต่อตัวทรัพย์สินหรือทรัพย์สินไว้อย่างชัดเจนก็ตามแต่ก็สามารถนำมาตีความในส่วน of เจตนาเพื่อบังคับให้กับการฉ้อโกงได้เช่นกัน แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่าแม้องค์ประกอบความผิดในมาตรานี้จะสามารถนำมาตีความเอาผิดกับการฉ้อโกงและหลอกลวงได้แต่ก็จำกัดเฉพาะกรณีที่เป็นกระทำความผิดต่อตัวบุคคลอันเป็นองค์ประกอบของการฉ้อโกงเท่านั้น ซึ่งในที่นี้ไม่นับรวมไปถึงการกระทำในทางเทคนิคอันเป็นการกระทำต่อตัวระบบอันมิใช่ตัวบุคคล

อย่างไรก็ดีหากพบว่าการกระทำที่พินิจซึ่งนั้นเข้าข่ายเป็นความผิดตามกฎหมายอื่น ผู้เสียหายหรืออัยการก็สามารถที่จะฟ้องผู้กระทำความผิดนั้นในฐานะความผิดตามประมวลกฎหมายอื่นได้อีก กล่าวคือหากพินิจหรือผู้กระทำการพินิจซึ่งนั้น แสดงข้อความอันเป็นเท็จในจดหมายอิเล็กทรอนิกส์หรือเว็บไซต์ปลอมโดยเจตนาเพื่อให้ผู้เสียหายนั้นหลงเชื่อและได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้เสียหายเพื่อนำไปใช้ในการแสวงหาประโยชน์ในทางทรัพย์สิน หากเป็นกรณีเช่นนี้ก็จะถือว่าครบองค์ประกอบของความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341²⁶ หรือหากเป็นการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชน ด้วยการปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน โดยประชาชนในที่นี้หมายถึงบรรดาพลเมืองหรือประชาชนเป็นการทั่วไปทั้งหลาย และไม่ได้ถือเอาจำนวนผู้เสียหายที่ถูกหลอกลวงมากหรือน้อยเป็นเกณฑ์²⁷ แต่ถือเอาเจตนาในการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชนโดยทั่วไปเป็นสำคัญ แม้มีคนทราบเพียงคนเดียวก็จะถือว่าเป็นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 343²⁸ ด้วย

²⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341

²⁷ ดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 563/2531

²⁸ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 343

สำหรับในส่วนของสหพันธรัฐเยอรมนี มีการบัญญัติความผิดฐานถือ โกงคอมพิวเตอร์ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 263a โดยเป็นการกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ผลลัพธ์ในการประมวลผลเป็นไปในทางที่ตนต้องการเพื่อให้ได้ไปซึ่งประโยชน์ในทางทรัพย์สิน ซึ่งมีใช้การกระทำต่อตัวบุคคลอันเป็นองค์ประกอบของการถือ โกงทั่วไป²⁹ และจากที่ได้กล่าวในข้างต้นนี้นั้นจะเห็นได้ว่าในบทบัญญัติของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการกำหนดองค์ประกอบการกระทำความผิดที่มีความชัดเจนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในถ้อยคำของกฎหมายที่กล่าวถึงการกระทำเพื่อให้ผลลัพธ์ในการประมวลผลเป็นไปในทางที่ตนต้องการเพื่อให้ได้ไปซึ่งประโยชน์ในทางทรัพย์สิน ซึ่งในส่วนนี้เองผู้เขียนเห็นว่ามีที่น่าสนใจเป็นอย่างมากเพราะในการกำหนดบทบัญญัติเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการกระทำความผิดในทุกรูปแบบและไม่จำกัดวิธีการเหตุเพราะในท้ายที่สุดแล้วไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะใช้วิธีการใดในการกระทำต่อระบบคอมพิวเตอร์หากการกระทำนั้นทำไปเพื่อให้ได้ไปซึ่งประโยชน์ในทางทรัพย์สินผู้กระทำก็จะถือว่ามีความผิดตามกฎหมายนี้ด้วย

ต่อมาในส่วนของสาธารณรัฐฝรั่งเศสบัญญัติให้ การแสดงตนเป็นบุคคลอื่นด้วยเจตนา หลอกลวงหรือทำให้สำคัญผิดในข้อเท็จจริง โดยใช้อุบาย ให้บุคคลอื่นส่งทรัพย์สิน หรือทรัพย์สิน เป็นการกระทำความผิดฐานถือ โกง อันสะท้อนให้เห็นถึงเจตนาของบทบัญญัติที่ต้องการจะปกป้องบุคคลจากการถูกหลอกลวง โดยมีเจตนาเพื่อให้ผู้เสียหายนั้นส่งมอบทรัพย์สินแก่ตน ซึ่งจากบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่ามิได้มีการกำหนดลักษณะในการหลอกลวงหรือทำให้สำคัญผิดไว้อย่างชัดเจน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในการบังคับใช้บทบัญญัติในมาตรานี้ของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นมิได้จำกัดอยู่แค่การหลอกลวงทั่วไปแต่ยังรวมไปถึงการหลอกลวงบนเครือข่ายสื่อสารออนไลน์อีกด้วย อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบความผิดของสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะเห็นได้ว่าค่อนข้างมีความแตกต่างกับความผิดฐานถือ โกงคอมพิวเตอร์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 263a ของสหพันธรัฐเยอรมนีในแง่ของการกระทำ กล่าวคือในส่วน of มาตรา 263a นั้นจำกัดไว้เฉพาะการกระทำความผิดในกรณีการกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้ประโยชน์ในทางทรัพย์สินที่สะท้อนให้เห็นถึงเจตนาในการบังคับใช้กับการกระทำความผิดต่อระบบคอมพิวเตอร์โดยตรง แต่ในส่วน of มาตรา 313-1 แห่งประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสนั้นมิได้มีการกำหนดลักษณะในการหลอกลวง อย่างไรก็ดีในบทบัญญัติของทั้งสองประเทศนั้นก็ต่างมีจุดประสงค์ที่เพื่อเอาผิดกับการถือ โกง และหลอกลวงโดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือทั้งสิ้น

สำหรับในส่วน of บทบัญญัติของรัฐยูทาห์บัญญัติให้ การกระทำโดยปราศจากความยินยอม หรืออำนาจจากผู้ประกอบธุรกิจและกระทำการด้วยวิธีการใดๆซึ่งรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงการตั้งค่าบน

²⁹ ฌูสตา อัคราวัฒนา, “การกำหนดความผิดทางอาญาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์”(วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2560)139.

คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ทำงานในลักษณะเดียวกันของบุคคลอื่นหรือใช้ซอฟต์แวร์เพื่อทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตพบกับเว็บไซต์ที่มีการเตรียมไว้โดยปลอมแปลงและลอกเลียนเว็บเพจเพื่อ เรียกร้อง ร้องขอ หรือชักจูง บุคคลอื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้ในการยืนยันตัวบุคคล ด้วยการแสดงตนเป็นผู้แทนทางธุรกิจ ไว้ในกฎหมายของรัฐยูทาห์ (UTAH E-COMMERCE INTEGRITY ACT) มาตรา 13-04-201 ซึ่งเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบความผิดของมาตรานี้จะเห็นได้ว่าในมาตรานี้ได้แยกองค์ประกอบความผิดไว้เป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือในมาตรานี้ นอกจากจะกำหนดให้การอ้างตัวเป็นผู้แทนทางธุรกิจโดยปราศจากความยินยอมเป็นกระทำความผิดฐานฟิชชิง ยังได้กำหนดให้การฟาร์มมิง³⁰ เป็นความผิดตามมาตราอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากองค์ประกอบความผิดที่ได้กล่าวไปในส่วนของการใช้ซอฟต์แวร์เพื่อทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตพบกับเว็บไซต์ที่มีการเตรียมไว้โดยปลอมแปลงและลอกเลียนเว็บเพจ อย่างไรก็ตามแม้ว่าในมาตรานี้จะแยกองค์ประกอบความผิดไว้เป็น 2 ลักษณะ แต่เจตนารมณ์ของบทบัญญัติก็เข้าไปเพื่อป้องกันการกระทำการใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจและความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

ในส่วนของรัฐแคลิฟอร์เนียได้มีการบัญญัติให้ การกระทำการโดยปราศจากความยินยอมหรืออำนาจจากผู้ประกอบธุรกิจ โดยใช้เว็บไซต์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือบริการอื่นๆบนอินเทอร์เน็ต เรียกร้อง ร้องขอ หรือชักจูง บุคคลอื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้ในการยืนยันตัวบุคคล ด้วยการแอบอ้างเป็นผู้แทนทางธุรกิจ ไว้ในมาตรา 22948.2 เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบการกระทำของบทบัญญัติดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าในบทบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์ในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้ในการยืนยันตัวตนซึ่งรวมไปถึงเจ้าของธุรกิจที่แท้จริงที่ถูกนำมาแอบอ้างเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจและความยินยอม นอกจากนี้การพยายามกระทำความผิดตามบทบัญญัตินี้ยังถือเป็นการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายอีกด้วย

ในส่วนของบัญญัติของรัฐนิวเจอร์ซีย์ก็บัญญัติให้การกระทำการโดยปราศจากความยินยอมหรืออำนาจจากผู้ประกอบธุรกิจหรือหน่วยงานภาครัฐ โดยหลอกลวงหรือทำให้สำคัญผิดว่าเป็นผู้แทนทางธุรกิจหรือหน่วยงานของรัฐ ผ่านเว็บเพจ หรือส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์หรือ ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ทราบถึง หรือร้องขอ ข้อมูลยืนยันตัวบุคคล ไว้ในมาตรา 390-B ซึ่งเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบความผิดของมาตรานี้จะเห็นได้ว่าในบทบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์ในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้ในการยืนยันตัวตน ซึ่งรวมไปถึงเจ้าของธุรกิจที่แท้จริงและหน่วยงานภาครัฐที่ถูกนำมาแอบอ้างเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจและความยินยอม

³⁰ ฟาร์มมิง (Pharming) คือ การเปลี่ยนลิงก์เว็บไซต์ที่แท้จริงให้ลิงค์ไปที่เว็บไซต์ปลอมอย่างผิดกฎหมาย และมีเจตนามุ่งขโมยข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้ อาทิ รหัสผ่าน หมายเลขบัญชี และข้อมูลสำคัญอื่นๆ

ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่าบทบัญญัติของรัฐนิวยอร์กนั้นค่อนข้างที่จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับบทบัญญัติของรัฐแคลิฟอร์เนียเป็นอย่างมากในแง่ของการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลแต่ละแตกต่างกันในแง่ของผู้เสียหายในคดี กล่าวคือในบทบัญญัติของรัฐนิวยอร์กนั้นได้กำหนดให้การแอบอ้างเป็นหน่วยงานภาครัฐถือเป็นผู้เสียหายในมาตรานี้ด้วย อย่างไรก็ตามในบทบัญญัติของรัฐนิวยอร์กนั้นมิได้มีการกำหนดให้การเตรียมการกระทำความผิดในมาตรานี้เป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายเหมือนดังเช่นบทบัญญัติของรัฐแคลิฟอร์เนีย

ต่อมาในส่วนของบทบัญญัติของรัฐเทนเนสซีได้บัญญัติให้การกระทำการโดยมิชอบด้วยกฎหมายและปราศจากความยินยอมหรืออำนาจกระทำการ แสดงตนเป็นผู้แทนหรือบุคคลอื่นผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยปลอมแปลงและลอกเลียนเว็บเพจหรือเว็บไซต์ หรือส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งรวมไปถึงการติดต่อสื่อสารในช่องทางอื่น เพื่อร้องขอหรือกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล หรือเอกสารส่วนบุคคล และใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเช่นนี้เพื่อตนเองหรือผู้อื่น หรือเพื่อจำหน่ายหรือแจกจ่าย โดยฉ้อฉล ไว้ในมาตรา 47-18-2503 ซึ่งเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบความผิดของมาตรานี้จะเห็นได้ว่าในมาตรานี้ได้แยกองค์ประกอบความผิดไว้เป็น 2 ส่วน ซึ่งในส่วนแรกนั้นกำหนดให้การแสดงตนเป็นผู้แทนหรือบุคคลอื่นผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยปลอมแปลงและลอกเลียนเว็บเพจหรือเว็บไซต์ หรือส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งรวมไปถึงการติดต่อสื่อสารในช่องทางอื่น ด้วยวิธีการใดก็ตามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเป็นความผิดโดยในส่วนนี้จะคล้ายกับกฎหมายของ รัฐนิวยอร์ก รัฐแคลิฟอร์เนีย และรัฐยูทาห์ ต่อมาในส่วนที่สองกำหนดให้นำข้อมูลที่ได้อาจจากการหลอกลวงในส่วนแรกไปใช้งานต่อเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะช่วยในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางการเงิน เอกสารประจำตัวหรือประโยชน์ของบุคคลอื่นๆ นอกจากนี้การพยายามกระทำความผิดตามบทบัญญัตินี้ยังถือเป็นการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายอีกด้วย

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันที่หากพิจารณาถึงสภาพพฤติกรรมการหลอกลวงผู้เสียหายผ่านทางระบบคอมพิวเตอร์จะพบว่าการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างการนำพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 14(1) มาบังคับใช้นั้นยังมีปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ เช่น องค์ประกอบของการกระทำความผิดตามมาตรา 14(1) ที่จำกัดไว้เฉพาะการ“นำข้อมูลเข้าสู่ระบบ”และกำหนดเงื่อนไขด้วยเนื้อหาที่นำเข้าว่าต้องเป็นข้อมูล ปลอม เท็จ หรือบิดเบือน ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงการกระทำในทางอื่นเช่นการกระทำในทางเทคนิค เช่น การแก้ไขเปลี่ยนแปลง ลบ รบวนกระแสข้อมูล เพื่อให้เกิดความสับสนของผู้ใช้บริการ จากที่ได้กล่าวมาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของการกระทำความผิดของมาตรา 14(1) นั้นไม่ครอบคลุมไปถึงการกระทำ

ต่อตัวระบบ ซึ่งมีใช้การกระทำต่อมนุษย์ อีกทั้งพิจารณาถึงบทลงโทษในการกระทำความผิดตาม มาตรา 14(1) ที่มีโทษเพียงจำคุกไม่เกิน 5 หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ³¹ ซึ่งโทษดังกล่าวนี้ถือได้ว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับความเสียหายที่อาชญากรนั้นได้กระทำ

เมื่อพิจารณาถึงจากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นได้ถึงความไม่ครอบคลุมถึงการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการกระทำความผิดในการ ฟิชซิง ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รวมไปถึงการกำหนดบทลงโทษต่างๆที่เหมาะสมกับพฤติการณ์แห่งการกระทำ ทั้งยังมีอุปสรรคในการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายต่างๆด้วยเหตุนี้เองผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากล สามารถนำมาปรับใช้กับการกระทำความผิดได้อย่างครอบคลุมในทุกขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการฟิชซิง เพื่อเป็นการป้องกันมิให้บทบัญญัติถูกนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์เหมือนอย่างที่ผ่านมา ซึ่งในส่วนนี้เองผู้เขียนมีความเห็นว่าควรที่จะนำกฎหมายของรัฐเทนเนสซีมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับขั้นตอนในการกระทำความผิดเกี่ยวกับฟิชซิง ซึ่งรวมไปถึงการกำหนดโทษในทางอาญาให้มีความเหมาะสมกับฐานความผิดฟิชซิงมากยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการ ฟิชซิงจึงเห็นควรให้นำหลักเกณฑ์ในเรื่องค่าปรับตามมาตรา 76³² แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ที่กำหนดให้การชำระค่าปรับตามคำพิพากษาคงจ่ายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นจำนวนกึ่งหนึ่งของจำนวนค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องชำระตามคำพิพากษามาปรับใช้ด้วย แต่ทั้งนี้ไม่ถือว่าการได้รับส่วนแบ่งค่าปรับของผู้เสียหายนั้นเป็นการตัดสิทธิในการฟ้องร้องค่าเสียหายในทางแพ่งของเจ้าของลิขสิทธิ์

อนึ่ง ในส่วนของการกำหนดบทบัญญัติโทษของการฟิชซิงนั้นผู้เขียนเห็นว่าควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัยและครอบคลุมในทุกลักษณะของการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการฟิชซิงด้วยเหตุนี้เองผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางในการปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 และฉบับที่ 2 พ.ศ.2560 โดยเสนอให้ปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 14(1) เพื่อให้

³¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 มาตรา 14

³² พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 76 “ค่าปรับที่ได้ชำระตามคำพิพากษา ให้จ่ายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ หรือ สิทธิของนักแสดงเป็นจำนวนกึ่งหนึ่ง แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการกระทบกระเทือนถึงสิทธิของ เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งสำหรับส่วนที่เกิน จำนวนเงินค่าปรับที่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงได้รับแล้วนั้น”

บทบัญญัติมีความครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งรวมไปถึงการเพิ่มเติมบทบัญญัติสำหรับการ ฟิชซิ่ง เป็นมาตรา 14/1 ดังนี้

มาตรา 14(1) โดยทุจริตหรือหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันส่งผลกระทบต่อความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลคอมพิวเตอร์ เพื่อแก้ไข ระบุยับยั้ง หรือเพื่อให้การประมวลผลข้อมูลนั้นแสดงผลไปในทางที่กำหนด เพื่อให้ได้ไปซึ่งประโยชน์ในทางทรัพย์สิน โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน

มาตรา 14/1 ผู้ใดโดยเจตนาทุจริตหรือหลอกลวง แสดงตนเป็นบุคคลอื่นหรือผู้แทนบุคคลกระทำการโดยปราศอำนาจหรือความยินยอมผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตด้วยการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์หรือใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งรวมไปถึงการติดต่อสื่อสารในช่องทางอื่นๆ เพื่อร้องขอ เรียกร้อง หรือกระทำได้ด้วยประการใดๆ อันเป็นการชักจูงเพื่อให้ได้ไปซึ่งเอกสารหรือข้อมูลส่วนบุคคล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับเป็นจำนวนสองเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับหรือควรจะได้รับจากการกระทำอันฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติ ทั้งนี้จำนวนค่าปรับดังกล่าวต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การใช้เอกสารหรือข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้มาจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่งโดยมีเจตนาทุจริตหรือหลอกลวงเพื่อตนเองหรือผู้อื่น เพื่อให้ได้ไปซึ่งประโยชน์ในทางทรัพย์สิน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับเป็นจำนวนสองเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับหรือควรจะได้รับจากการกระทำอันฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติ ทั้งนี้จำนวนค่าปรับดังกล่าวต้องไม่น้อยกว่าสองแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้เสียหายตามวรรคหนึ่งมีความหมายรวมไปถึงบุคคลผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากการกระทำอันฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติ และความผิดดังกล่าวให้ถือว่าเป็นอาญาแผ่นดิน

ค่าปรับที่ได้รับชำระแล้วตามคำพิพากษาให้จ่ายให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนกึ่งหนึ่ง ทั้งนี้ไม่ถือว่าเป็นการตัดสิทธิในการดำเนินคดีทางแพ่งของผู้เสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายในส่วนที่เกินออกจากค่าปรับที่ได้รับไปแล้ว

นอกจากการแก้ไขปรับปรุงมาตรา 14 และเพิ่มบทบัญญัติเป็นมาตรา 14/1 แล้วผู้เขียนยังเห็นควรให้เพิ่มเงื่อนไขในเรื่องการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damage) มาบังคับใช้กับกรณีการฟิชซิ่งที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงประชาชน เพื่อเป็นการป้องปรามการทำความผิดที่อาจเกิดขึ้นได้ใน

อนาคต³³ อีกทั้งโดยลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษถือเป็นสภาพบังคับอย่างอื่นนอกเหนือจากโทษทางอาญา จึงสามารถนำมาบังคับใช้ได้กับกรณีการพิชชิงโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหากฎหมายอาญาเพื่อใด

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการพิชชิงนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นหนึ่งในรูปแบบอาชญากรรมที่สามารถกระทำได้ง่ายเมื่อเทียบกับการก่ออาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ในรูปแบบอื่น ทั้งยังสะดวก รวดเร็ว และมีอัตราในการถูกจับกุมที่ต่ำเป็นอย่างมาก ซึ่งในบางกรณีก็อาจมีผู้กระทำความผิดหรือพิชชิงหลายคนร่วมกันในการกระทำความผิด โดยการแบ่งหน้าที่กันในการกระทำความผิด ก่อให้เกิดปัญหาในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพราะเนื่องจากการพิชชิงนั้นเป็นการกระทำผ่านระบบเครื่องข่ายสารสนเทศในช่องทางต่างๆ ซึ่งรวมไปถึงช่องทางสื่อสารไร้สายทำให้ผู้กระทำความผิดนั้นไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอยู่ร่วมกันทำให้ในการจับกุมแต่ละครั้งไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้ทั้งหมด ด้วยเหตุนี้เองผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการปรับผู้กระทำความผิดเพิ่มเติมจากค่าปรับทางอาญาเป็นค่าปรับในเชิงลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด โดยค่าปรับเพิ่มเติมนี้อาจนำมาแบ่งให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดซึ่งมิใช่ผู้เสียหายโดยตรง เพื่อเป็นการบรรเทาผลกระทบจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดฐานพิชชิง และนอกจากการเพิ่มอัตราค่าปรับและโทษซึ่งถือเป็นการเพิ่มต้นทุนให้กับพิชชิงแล้วนั้น การลดโอกาสหรือความน่าจะเป็นในการพิชชิงก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องกระทำควบคู่กันไปกับการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับการพิชชิง โดยการใช้เครื่องมือทางกฎหมายในเชิงปกครองโดยกำหนดให้ทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการพิชชิงเข้ามามีส่วนร่วมในการบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในการกำหนดแนวทางป้องกันการกระทำความผิดเกี่ยวกับพิชชิง เช่น การบัญญัติระเบียบข้อบังคับหรือมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมกำหนดให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต จะต้องแจ้งเตือนไปยังผู้ใช้บริการถึงความเสี่ยงที่จะถูกโจรกรรมข้อมูลหากพบว่ามีความผิดปกติเกิดขึ้นในระบบของผู้รับบริการ เนื่องจากผู้รับบริการบางรายรู้ไม่เท่าทันเทคโนโลยีซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการกระทำในทางเทคนิคทั้งสิ้น ซึ่งรวมไปถึงการแก้ไขกฎหมายสารบัญญัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิชชิงอันเป็นการถือโยงประชาชน เพื่อให้การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามพิชชิงเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันและปราบปราม

บรรณานุกรม

คณาธิป ทองรวีวงศ์, “กฎหมายความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เล่ม 1” (พิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักพิมพ์นิติธรรม 2563)

คณิต ฌ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 7, วิญญูชน 2563)

³³ ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม, “หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา” ภายใต้โครงการสนับสนุนสารสนเทศเพื่อการทำงานของสมาชิกรัฐสภา (พิมพ์ครั้งที่ 1 สถาบันพระปกเกล้า 2564) 79-80.

ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม, “หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา”ภายใต้โครงการสนับสนุนสารสนเทศ
เพื่อการทำงานของสมาชิกรัฐสภา (พิมพ์ครั้งที่ 1 สถาบันพระปกเกล้า 2564) 79-80.

ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม, “หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา”ภายใต้โครงการสนับสนุนสารสนเทศ
เพื่อการทำงานของสมาชิกรัฐสภา (พิมพ์ครั้งที่ 1 สถาบันพระปกเกล้า 2564)

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, “ทฤษฎีอาญา ทฤษฎีโทษ และกระบวนการขึ้นพื้นฐาน”(พิมพ์ครั้งที่ 4 วิญญูชน 2562)

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, ‘หลักเกณฑ์การกำหนดความผิดทางอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ’(2564) 77
นิตยสารบทบาทนิติ

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, ‘หลักความชอบด้วยกฎหมายในกฎหมายอาญา (PRINCIPLE DE LA LEGALITE
CRIMINELLE)’ ใน รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์ จิตติ
ติงศภัทย์ (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2536)

กิตติมา แก้วนะรา, ‘หลักความได้สัดส่วนกับการกำหนดโทษทางอาญาที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดใน
คดียาเสพติดให้โทษ: ศึกษากรณีแอมเฟตามีน’(2559) 125 วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิต

ณัฐสุดา อัคราวัฒนา, “การกำหนดความผิดทางอาญาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์”(วิทยานิพนธ์นิติศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2560) 139.